

Viziboglárka (*Batrachium trichophyllum*) a Rákoson

menekül meg. Még ritkább lett rokona, az ibolyásan futtatott szirmú, kissé szárazabb helyeket kedvelő *Iris sibirica*; ebből a szép növényből a Rákoson ma talán öt-hat fő található. A többi sok szép mocsári növénynek bizony nyoma veszett. Ahol nemrég a *kosborok* fűszeres illatú fürtjei nőttek s a *virnác* (*Thalictrum*) halványsárga zászlóit lengette a szél, ma már kertek, házak, utcák terülnek el. A civilizációtól közvetlenül még meg nem zavart területen is nehezen küzd életéért a növényzet: gyakori kaszálás, kirándulók, iskolásfiúk irtják a ritkább fajtaikat s csak a tömegesen élő, közönségesebb, kisebb igényű fajok maradnak meg. A többi csak teng-leng s egy-két év alatt kivész. Azért ma még szép a Rákos tavasszal. Először a gólyahír festi mélysárgára a vízzel itatott réteket, rövidebb utána a gyermeklánc ugyancsak aranyzürkére a kissé szárazabb helyeket. Május elején a *kakuktorma* (*Cardamine Matthioli*) habos fehér fürtjei lepik be a vidéket, kissé később a halványsárga *régi boglárka* (*Ranunculus acer*) s a rózsás *kakukmécsvirág* (*Lychnis flos cuculi*) pasztelles, de azért élénk színfoltjai vidítják a szemet gyengéd harmóniájukkal. Nefelejcs is akad az árokparton. De akkor megsuhan felettük a kasza s a virágpompának arra az évre vége.

A Rákos állatvilága elég változatos. A békalétszám persze alaposan lecsökkent s zenéjük már nem jelzi kilométereikről a tóvilág helyét. Aki a közönséges kecskebékán kívül a valaha oly gyakori mocsári békával, a csak tavasszal, peterakásra vízbe szálló leveli békával vagy varanggyal akar találkozni, annak bizony már jól körül kell néznie a Paskál-malom környékén. Ugyancsak itt akad elő néha tavasszal a levezető csatorna egyik keskeny ágában a hatalmas termetű, egyébként éjjeli életet élő ásóbéka (*Pelobates*

fuscus), nemkülönben az ifjúság körében oly népszerű pettyes és tarajos gőte is. Gőte még ma is itt annyi van, hogy a környék egész tanulóifjúsága szükségletét fedezi.

Még a Rákos madárvilága sem szűnt meg egészen. A *nádirígó* ott kara-kara-karicsál naphosszat a maga kis nádasában, alig néhány méterre a forgalmas útvonaltól. A kedves, finom és változatos dalú *énekes nádiposzáta*, minden félénkséget levetve, állandóan mutogatja magát. Igaz, hogy a szerény, szürke külsejű kis madárra a környék munkával elfoglalt népe nem sokat hederít s talán éppen ezért oly bizalmas, gyanútlan ez a kedves énekes. Láttam oly párt, amely közvetlenül egy kis ideiglenes kőkunyhó melletti miniatűr nádasban fészkel. A nádaska persze egy régi, korábban összefüggő, hatalmas nádrengeteg maradványa volt s mindenestre kérdéses, hogy a jövőben is ide fog-e fészkelni a nádiposzáta. Annyi mindenestre tény, hogy megszokott területét nem szívesen hagyja el s «amíg egy mód van rá», inkább ott marad. Még kevésbé zavartatja magát a *sárga billegető*, ez a kedves, hosszúfarkú, pipiskedő járású, már messziről szembetűnő madár. A mocsaras rétektől elhódított ugarföldeken pompás fészkelő és vadászó területet talált, száma a csatornázás óta megnövekedett. Aki látta hímjét, amint pompás kénsárga begyével kőróhegyre száll vagy hullámos repüléssel vetélytársát kergeti, csak örülni fog, hogy ezt a kedves, formás, barátságos kis madarat nem kell a civilizáció terjedésétől féltetni.

A mocsaras kaszáló és szántóföld határ-

Gólyahír és gyermeklánc az árok homokos partján

vidékén még most is sokfajta madár él. Tavasszal csak úgy zeng a levegőég a mezei *pacsirták* trillázásától. Bizalmasan futkároz úton-útfélen a takaros, begyes *búbos pacsirta*. A mező szélén *jogoly* fészkel, kissé beljebb, a nedves rét magasabb kőrőin a *csaláncsúcs*, odébb a *hantmadár* próbálgatja friss dalát. Az ugarföldre *gerlek* járnak, szorgalmasan szedegetik a gyommagvakat; a nemrég megforgatott vagy csupaszabb területek felett *füsti* és *parti fecskék* vadásznak nap-hosszat s le-le is ülnek a rögökre. A fészkerakáshoz szükséges agyagot, sarat is innen szerzik be a füsti fecskék. Egy-egy *kabavagy vándorsólyom* is megjelenik a rétek felett, nagy ribilliót okozva az apró madárság között. Sikongva nyilálnak ide-oda a fecskék, míg többségük a rabló után nem veti magát s addig zaklatja, amíg az bosszúsán tovább áll. Alig pár pillanat az egész s ismét a pacsirták békét hirdető, újjongó dala uralkodik a tavaszi felhők alatt.

Megjelenik a Rákos nedves rétségén az alföldi mocsarak soha nem hiányzó vendége, a méltóságos röptű, hatalmas szárnyú, lassújárású *gólya* is. Észre sem vettük, mikor, merről jött s egyszerre csak ott sétál előttünk a rétfenéken a hatalmas madár. Keresgél, békát-gyíkot hajszol a sásos, szittyós réten, félórákig is elvan egy darabon. Akkor szárnyra kap s néhány hatalmas csapással pár száz méterrel odébb lódul. Kaszáló, sétáló embertől nem tart, odaszáll egész közel hozzá; de ha úgy veszi észre, hogy figyelik, egy-kettőre tovább áll és vissza sem jön egyhamar. A Rákosra Cinkotáról, Kerepesről járnak vadászni a gólyák; gólyafészek a Rákoson nincsen, ha csak nem számítjuk ide azt a fészket, amely Rákosfalva határában a helyi-édekü vasút mellett áll egy akácán.

A mult év tavaszán azután a Rákoson is majdnem hogy tanyát ütöttek a gólyák. Volt a Paskál-malomnál egy hatalmas platánfa, amely már meglehetősen megrokkant, úgy-hogy ágait a télen levágták s csak az ág-csonkok koszorúzta törzs maradt meg. Ezt szemelte ki fészkelőhelyül egy gólyapár, amely április végén már meg is rakta annak rendje és módja szerint fészket a platántörzs tetejére. Mikor e sorok írója először járt arra, három-négy gólya is tartózkodott a fészek környékén. Elrepültek, visszajöttek, letelepedtek a szomszédos hagymaföldön, majd ismét a fészekre ültek. Csak akkor repültek el, amikor fényképezőgéppemmel tíz-tizenöt méterre közelítettem meg a fészket. Következő látogatásomkor már csak két gólyát láttam, ezeket is csak egész messziről. Mire a fészek közelébe értem, már nem voltak ott. Ugyanígy jártam néhány órával később, visszafelé menet, amikor a gólyát még vagy félkilométerről láttam a fészken, de azután továbbállt. Az ottani gyerekek bemondása szerint a gólyák éjjel még visszatértek a fészekbe. Később már ezt is elhagyták, idén meg sem jelentek, úgyhogy a sikeresnek induló megtelepülésből semmi sem lett. Igaz, hogy a platánfa alig néhány méterre állott az

Gólyafészek a Paskál-malomnál

igen forgalmas, még autók által is járt kocsiúttól s külvárosi gyerekek éppen eleget bámulták, sőt kővel is dobálták a gólyákat. Így nem nagy csoda, ha óvatos és körültekintő madarunk lemondott az ily exponált helyen való költésről. Fészket átengedte a mezei verebek hangos csapatának, amely — régi szokás szerint — már a tulajdonos jelenlétében tanyát ütött a gólyafészek oldalában.

Rákos, Rákos, hová lettél? Egy-két év még s talán már e szerény beszámoló adatai is olyanoknak fognak tűnni, mint amelyek a mesék birodalmába tartoznak...

Sokan vannak még napjainkban is, akik egész életüket eltöltik a nélkül, hogy kérdeznék, hogy min nyugszik a lábuk, mi tartja fenn a földet, milyen a világegyetem szerkezete? Az ilyen emberek csak a növényekhez hasonlíthatók, melyek a napfényt felfogják, növekednek, szaporodnak, de nem ismerik helyzetüket.

(Flammarion.)